

nog verder en tast ge ook zijn godslustig zedelijk karakter aan, door hem uit te maken voor een dwaas, d.i. een deugtelijk, of door wat daarmee gelijk staat, dan ging er haat uit uw ziel tegen hem uit, en wie zijn broeder haat is een doodslager. En vandaar dan ook die scherpe, harde waarschuwing van Jezus: Wie zich zoover vergt van uit haat tegen zijn broeder te handelen, en hem een dwaas noemt, is strafbaar door het helische vuur.

Lees nu over zulk een uitspraak van Jezus toch nooit heen. Het is zulk een ontzettend zeggen van uw Heiland, vooral zoo ge indet, hoe keer op keer, elken dag van de week, zulke winnige, bittere woorden van haat door broeders in Christus' Kerk tegen elkander gebedigd worden. Het is zoo, niet wij mogen er over oordeelen, of een boos en bitter woord meer in de drift van het oogenblik, dan geweld over de lippen kwam, en dus of het uit haat opschiet. Dit weet alleen wie zoo bitter sprak zelf, en de Kenner van zijn hart weet het. Maar het jammerlijke in de gemeente des Heeren is, dat ieder er op zijn beurt getuige van is, hoe toorn, onrechtvaardigheid, toorn in bittere woorden overgaande, vaak opwelt tot tusschen de broeders en zusters in eenzelfde Christelijke huisgesin, zoo maar niet tusschen man en vrouw, tusschen ouders en kinderen, en dat zoo goed als niemand daarbij denkt aan het strenge woord van Jezus, dat wie zoo doet, er zijn eigen zaligheid om kan verliesen, en in de hel kan terecht komen. Het is altoos Kato tegen Abel, de eerste aandriften der zonde om elkaar niet te zoeken, maar, af te stooten, niet te kunnen velen dat de ander meer is, en hem weg te wenschen dat hij ons niet meer hindert.

Vroeger heeft lust aan het vreselijke den mislag begaan om die verwijzing naar de hel om te zetten in een ijselijke afschijdering van verlorenen, die in een hoog opvlammend vuur lagen te versengen en te verschoonen, en dit is de hel aardich maken, juist dezelfde fout als het afschijden van de zaligheid in aardische gemietingen, zoals de Koran dit doet. Maar nog veel verder is stellig wat men thans pleegt te doen, door de hel en het helische vuur te willen wegcijferen, alsof alleen zekere beelddruk bedoeld ware. Of heeft Jezus niet uitdrukkelijk en omstandig betuigd, dat zoo ge verloren gaat, ook *het helische vuur* in de hel zal geworpen worden?

En daarom, houdt u toch aan Jezus. Jezus legt er zulk een nadruk op, en zegt opzettelijk: Zoo hebben de ouden het gezegd, maar ik zeg u, en dan komt dat harde, scherpe woord, dat wie zijn broeder in haat bejegt, strafbaar zal zijn door het helische vuur.

Die wijzen onze eeuw, die u zeggen, dat er geen wezenlijke hel is, dat van een helisch vuur niet mag gesproken worden, dat dit alles overdachtelijk moet uitgelegd, zij weten er niets van. Jezus daarentegen kwam van de overzij van het graf tot ons. Hij alleen wist het hoe het is. Hij wist het met volle zekerheid. En hij heeft met een *maar ik zeg u* het u zoo bang en diep-ernstig op het hart gebonden: Spreek, handel toch nooit in haat jegens uw broeder. Ge wilt er niets mee, en ge maakt u zelf er strafbaar door met niets minder dan met het helische vuur. Het gaat vlak tegen den Christus in, en het is uit Kato en uit den demon die Kato aandreef en voor eeuwig verdiende.

En het na toch op de gradatie in Jezus' toorn. Reeds als ge in uw hart ten onrechte toorn tegen uw broeder, maar uw toorn nog inhoudt, zijt ge schuldig aan het Gericht. Zoo ge uw toorn tegen uw broeder laat uitkomen, sodoet ge hem een domoor of ulakulken scheldt, en aldus zijn verstandelijk vermoogen beledigd, zijt ge schuldig voor den Grooten raad, die den schuldige steenigen laat. Maar zoo ge nog verder gaat, en zelfs zijn zedelijk karakter aantast, en hem scheldt voor een deugdelijk, een lasteraar, een leugenaar of wat ook zijn zedelijke wezen raakt, komt niet op hem, maar op u de straf, en dan geen mindere straf dan het helische vuur.

De liefde onder zijn volk, de broederlijke onder zijn verlorenen, leden van hetzelfde mystieke lichaam, is Jezus heilig. Hij wil en kan niet dulden, dat die heilige liefde onder de zijnen wordt aangetast en verzaakt.

Zelfs uw vijand zult ge liefhebben, om alleen de zonde in hem te haten. En hoe zoudt ge dan uw broeder mogen beleefden, kwetsen, zeer doen en tot bitterheid prikkelen. Wie dit doet begaat geen kleine, maar een zeer groote zonde. Hij haakt de Katoonsen in het heilige Huis des Heeren binnen. Hij gaat rechtvaardig tegen Jezus in. En daarom treft hem zoo bitter harde straf.

Dat daarom een ieder toch op zichzelf en op zijn huis toe, dat dit boze kwaad, ook waar het insloep, niet voortwoekere, maar met wortel en tak worde uitgeroeit. Het kost wel veel, hierin zichzelf te overwinnen, maar het moet, of het zoo uitkomen, zoals Jezus het u dreigt, dat ge bij uw steven den hemel voor u gesloten vindt.

De zonde moet en moogt ge haten, maar uw broeder moet ge liefhebben. Tegen de zonde van uw broeder moogt en moet ge vaak toornen, maar ge doet dit ten onrechte, zoo ge niet even besluit tegen de zonde in u zelf toorn. Het blijft altoos de balk en de splinter. Scherp, als met een microscoop, de zonde in uw broeder begripen, maar blind voor uw eigen zonde zijn. Vandaar onder broeders, tot in dezelfde Kerk des Heeren, zoo telkens bittere verhoudingen; broeders van eenzelfde huis die elkaar niet zetten kunnen; die alles averechts beoordeelen, en een bittere stemming jegens den broeder in hun geest voedden; een bittere stemming die zoo dikwijls achter hun rug in laster, en als ze er bij zijn, in bittere woorden zich uit.

Dit nu brengt een oordeel, een ban over de gemeente en over het gezin. Het is uit den Boze en niet uit Jezus. Het is gif voor medicijn, verrijf voor balzen. En toch zijn er die in zulk een door Jezus geoordeelden toestand jaren kunnen voortleven. S'ocht ge u dan niet aan Jezus' stellig woord, aan zijn gestrenge uitspraak? Geloof ge dan niet, dat het uit zal komen, zoals Jezus het u heeft aangezegd? Is dan het heilige Evangelie u geen Woord Gods meer? En zoo ge dan bij de enkele gedachte aan zulk een ingaan tegen Jezus en zijn woord reeds terugdeinst, maak er dan toch, niet morgen, maar heden reeds, een eind aan. Verlaat u zelf, belijdt schuld en verzoen u. En zoo ge ooit een zoet en zalig oogenblik in uw leven gesmaakt hebt, ge zult het dan als loon van uw verootmoediging opnieuw en met volle teugen genieten. Hard is Jezus tegenover een iegelijk en ook tegenover u, zoo ge zijn liefde-

wet jegens de broeders schendt, maar ook de engelen juichen om u, en Jezus ziet in heiligen vrede op u neder, zoo ge u zelf overwint, en het laatste zweem van haat tegen den broeder uit uw hart uitbant.

Amsterdam, 28 Januari 1910.

Aan de nagedachtenis van onzen hooggeschatten broeder Ds. L. Van der Valk, een onzer oudste en trouwste Dienaren des Woords, dien God de Heere tot zich nam, worde ook in de *Herant* een woord van dankbare waardering gewijd.

Ds. Van der Valk behoorde tot het geslacht van predikanten, die uit de Scheiding voortgekomen, eerst op later leeftijd zich aan den dienst der Kerk gaven en zonder wetenschappelijke opleiding te hebben genomen, langs den weg van Art. VIII tot het predikambt kwamen. Maar ook in hem bleek, hoe kostelijke gaven voor de bediening des Woords God de Heere in zijn vrijmacht ook aan denulken schenken kan. Want Ds. Van der Valk behoorde tot onze uitmendste predikers, die overal waar hij optrad, de harten boeide door uitmendende welsprekendheid, door zijn originele wijze van de Schrift te verklaren, door het rijk vertroostende en diep geestelijke element, dat hij altoos in zijn prediking wist te leggen.

Als oefenaar en catechiseermeester naar Rotterdam gezonden, werd hij al spoedig in 1864 wegens zijn kostelijke gaven tot predikant bevorderd en diende achtereenvolgens de Kerk van Delft 1869—1892, van Scheveningen 1892—1904 en van Oosterbeek 1904—1910. Uit elk dezer Kerken, die hij diende, ging de getuigenis uit, met welk een teeder hart hij de gemeente droeg, hoe rijk gezegend zijn bediening des Woords was, welk een heerlijk geloofsoptimisme hem was geschonken, hoe hij als Johannes een Apostel der liefde is geweest.

In die prediking en die trouwe zorg voor de gemeente school zijn kracht en betekenis.

Zoo ging er van hem een goede reuke van Christus uit en danken we bij zijn graf den Vader der lichten voor de kostelijke gave, die Hij ook in dezen Dienaar aan onze Kerken geschonken heeft.

Het korte stukje van Albert Verwey, dat we overnamen, gaf aanleiding tot het volgend schrijven:

Naar aanleiding van Verwey's klacht over het opgroeiend geslacht en uw onderschrift daarbij, ben ik zoo vrij u beleefd opname te versoecken van de volgende vragen:

1. Hebt u het geheele artikel van Verwey overgenomen?
2. Zoo neen, heeft Verwey in zijn schrijven ook de school betrokken?
3. De klacht van Verwey heeft u ontroerd. Ontroert het u niet veel meer, dat ge zelve, zonder de minste aanleiding ditsmaal, de openbare school in deze zaak betreft?
4. In uw artikelen zijt ge anders gewoon, de zaken te bejegen van een ruim standpunt.
5. Durft ge voor uw rekening nemen de bewering, dat de jeugd, op de bijzondere school opgevoerd, wel iets